

special grasland

In de grasspecial staat het gebruiksdoel van het weiland centraal. Ter illustratie daarvan is een selectie gemaakt van specifieke maai- en weidemengsels. Twee veehouders becommentarieren hun sterk uiteenlopend graslandgebruik.

Wie een grasmengsel inzaait dat geknipt is voor een mairegime mag rekenen op vijf tot tien procent meer opbrengst. Toch blijven weidemengsels populairder. Maar waarom geen tussenoplossing? Op het perceel op afstand een maaimengsel, rond het huis de weidemengsels.

Welk gebruiksdoel heeft men voor ogen met een perceel grasland? Zal het grasland permanent beweid worden, wordt het uitsluitend gemaaid of staat de veehouder een combinatie van die twee voor ogen? Dat laatste is het meest waarschijnlijk. Nog steeds wisselen de meeste melkveehouders tijdens het groeiseizoen maaien en weiden af. Het is niet ondenkbeeldig dat daar verandering in komt. Onder druk van de milieuwetgeving en – niet te onderschatten – als gevolg van de schaalvergroting blijven naar verwachting meer en meer koeien in de weideperiode op stal. Voor deze bedrijven is het te overwegen om grasmengsels in te zaaien die bij uitstek geschikt zijn voor maaiomstandigheden. Die

Tabel 1 – Samenstelling weidemengsels (voor Engels raai zijn ook de raseigenschappen weergegeven). Bron: Nederlandse rassenlijst 2003 en Belgische rassenlijst 2003

aandeel (percentage)	ras	type	gemiddelde doorschietdatum	standvastigheid	wintervastheid	resistentie tegen kroonroest	drogestofopbrengst eerste snede	gem. opbrengst beweidings- en maairoevelden
Advanta VanderHave Havera								
70	Pomposo	tetraploid Engels midden-doorsch.	29 mei	8	—	8 ^e	104	102
30	Compliment	diploid Engels laat-doorsch.	13 juni	8 ^e	7 ^e	7	95	101
Barenbrug Bar-Varia								
30	Barnhem	diploid Engels laat-doorsch.	10 juni	8 ^e	7 ^e	7 ^e	96	102
30	Elgon	tetraploid Engels midden-doorsch.	4 juni	8	7 ^e	8	98	99
30	Barfort	tetraploid Engels midden-doorsch.	niet op Nederlandse rassenlijst					
10	Motim	timothee weidetype						
Cebeco Seeds Extra Weide Opname								
40	Cadans	diploid Engels laat-doorsch.	10 juni	8	7 ^e	8	101	101
60	Option	diploid Engels midden-doorsch.	29 mei	8 ^e	7 ^e	8 ^e	101	101
Force Limagrain Top Weide Maxima 3								
30	Cancan	diploid Engels laat-doorsch.	12 juni	8 ^e	7 ^e	6 ^e	99	103
70	Bree	diploid Engels midden-doorsch.	26 mei	8	6 ^e	7 ^e	105	103
Zelder Grasbalance								
40	Tomaso	diploid Engels laat-doorsch.	6 juni	8 ^e	—	7 ^e	102	102
60	Pomposo	tetraploid midden-doorsch.	29 mei	8	—	8 ^e	104	102
Aveve Superstar Prima (cijfers afkomstig uit Belgische rassenlijst)								
35	Cancan	diploid Engels laat-doorsch.	13 juni	7 ^e	—	6 ^e	—	104
15	Tetramax	tetraploid Engels vroeg-doorsch.	21 mei	6 ^e	—	8	—	100
10	Merkator	tetraploid Engels laat-doorsch.	11 juni	7 ^e	—	6 ^e	—	100
30	Roy	diploid Engels midden-doorsch.	30 mei	8	—	7 ^e	—	103
10	Indiana	diploid Engels vroeg-doorsch.	24 mei	7	—	8 ^e	—	103

mengsels zijn volop beschikbaar. Veeveelt vroeg graszaadveredelaars om zo'n typisch maaimengsel (voor blijvend grasland) op te geven. In tabel 2 staan ze op een rij: namen als Maailand, Maaien en Maaibalance spreken boekdelen. De maaimengsels kennen een bescheiden positie in het leveringsprogramma, geven de veredelaars zonder uitzondering aan. Daarbij voorzien ze geen explosieve toename als gevolg van de tendens om de koeien 's zomers op testallen. 'Het massaal opstallen van de koeien is niet aan de orde', constateert Jacob Bom, productmanager bij Cebeco Seeds. 'Wat gebeurt is dat de koeien nog wel buiten komen, maar dat het aantal uren dat ze weiden afneemt. Pas als de koeien volledig op stal gaan verwacht ik grote verschuivingen in de mengselkeuze.' De terughoudendheid bij het inzaaien van specifieke maaimengsels is begrijpelijk. De grasrassen die gebruikt worden in maaimengsels voldoen doorgaans slecht bij beweiding. Omgekeerd ligt dat anders. Mengsels die bereid zijn met het oog op intensieve beweiding (zoals weergegeven in tabel 1) geven een grasmengsel die ook voor maaien geschikt is. Die flexibiliteit in gebruik is volgens Jacob Bom de reden dat veehouders vaak voor een weidemengsel kiezen. 'Ga je onze Extra Weide Opname maaien, dan gaat dat prima. Je mist alleen de extra opbrengst – zo'n vijf procent – die je met een puur maaimengsel kunt halen.' Toch denkt Bom dat maaimengsels op meer bedrijven een kans verdienen. 'Ik zie dat boeren op hun bedrijf meer variatie in het gebruik van het grasland aanbrengen. Bepaalde percelen worden volop geweid, andere percelen – die op afstand liggen – alleen gemaaid. Dan loont het om met verschillende mengsels te werken.'

Beweidingsruimte

De maaimengsels onderscheiden zich van de weidemengsels op een aantal punten. Meest in het oog springend zijn de verschillen in rastype. De maaimengsels zijn doorgaans een mix van middentijds en vroeg doorschietenden typen, de weidemengsels bevatten meestal een combinatie van middentijds en laat doorschietende typen. De maaimengsels ontleen hun productieve kracht voor

Tabel 2 – Samenstelling maaimengsels voor blijvend grasland (alleen voor Engels raai zijn ook de raseigenschappen weergegeven). Bron: Nederlandse rassenlijst 2003 en Belgische rassenlijst 2003

aandeel (percentage)	ras	type	gemiddelde doorschietdatum	standvastigheid	wintervastheid	resistentie tegen kroonroest	drogestofopbrengst eerste snede	gem. opbrengst beweidings- en maairoevelden
Advanta VanderHave Maailand								
60	Pomposo	tetraploid Engels midden-doorsch.	29 mei	8	—	8 ^e	104	102
30	Anaconda	tetraploid Engels vroeg-doorsch.	11 mei	7 ^e	6 ^e	8 ^e	101	102
10	Motim	timothee weidetype						
Barenbrug Bar-Structo								
20	Bariane	rietzwenkgras	niet op Nederlandse rassenlijst					
80	Barnhem	diploid Engels laat-doorsch.	10 juni	8 ^e	7 ^e	7 ^e	96	102
Cebeco Extra Weide Maaien								
35	Premium	diploid Engels midden-doorsch.	29 mei	8	7 ^e	7	107	103
30	Roy	tetraploid Engels midden-doorsch.	26 mei	8	—	8	104	100
35	Gambian	tetraploid Engels vroeg-doorsch.	13 mei	8	7 ^e	8	102	100
Force Limagrain Top Weide Prestatie								
50	Cambridge	diploid Engels midden-doorsch.	26 mei	8	7	8	103	100
50	Indiana	diploid Engels vroeg-doorsch.	22 mei	8	—	8 ^e	98	103
Zelder Maaibalance IV								
35	Abergold	diploid Engels midden-doorsch.	25 mei	8 ^e	—	7	99	103
35	Aberdart	diploid Engels midden-doorsch.	25 mei	8 ^e	—	7 ^e	101	102
20	Fidanza	timothee hooitype						
10	Aberherald	witte cultuurklaver						
Aveve Superstar Premix (cijfers afkomstig uit Belgische rassenlijst)								
60	Rebecca	diploid Engels vroeg-doorsch.	25 mei	8 ^e	—	6 ^e	—	100
20	beemdlangbloem							
20	timothee							

Specifiek maaimengsel geeft hogere opbrengst maar is minder flexibel in gebruik

Betrek gebruiksdoel in graskeuze

een deel aan de vroege typen. Daardoor wordt maximaal van de voorjaarsgroei geprofiteerd. Dat leidt tot een forsere opbrengst van de eerste snede, de meest belangrijke en kwaliteitsrijke van het groeiseizoen. Nadeel van de vroege typen is de kleine beweingsruimte: ze schieten sneller door dan tussen- en late typen. Daardoor nemen de smakelijkheid en opname snel af.

Tetra's en diploïden mengen

Wie de mengsels in beide tabellen bekijkt ziet dat in beide categorieën de tetraploïde en diploïde rassen aanwezig zijn. Volgens graslandspecialist Jan Visscher van het Praktijkonderzoek Veehouderij in Lelystad geldt in algemene zin nog steeds dat de tetra's beter voldoen onder een maaieregime dan onder weidomstandigheden. Onder de veredelaars lopen de meningen sterk uiteen. Graslandman Joute van der Meij van Advanta Vanderhave werpt zich op als een pleitbezorger voor de tetra's. 'Tetra's kunnen goed tegen maaien. Ze zijn grover, blijven daardoor frisser en smakelijker. Diploïde grassen zijn fijner en gaan eerder platliggen. Tetra's hebben bovendien minder last van roest en, zo heb ik de afgelopen maanden gemerkt, ze kunnen beter tegen droogte dan diploïden.' Bij Advanta is de inzet van tetra's niet gekoppeld aan het gebruiksdoel: zowel in Maailand als in Havera is een dominante rol weggelegd voor het tetraras Pomposo.

Kristiaan Van Laecke pleit echter onder alle omstandigheden voor een combinatie van diploïde en tetraploïde rassen. 'Ons advies is: blijf ze mengen om via het diploïd een goede zodedichtheid en via tetraploïd een goede smakelijkheid te garanderen.' Van Laecke is productverantwoordelijke gras bij het departement Plantengene-

Grasmat ligt er gebruind bij

Zon en geen regen. Veel graslanden liggen er stevig gebruind bij. Toch denkt graslandspecialist Jan Visscher van het PV in Lelystad dat de schade als gevolg van de droogte meevalt. 'Het gras is bruin, maar niet dood. Het kan wel misgaan door de kweek. Ik zie dat nu gebeuren: bruine percelen met van die vlamme groene vlekken die duiden op de groei van kweek. Het kweekaandeel zal uiteindelijk bepalen hoeveel er opnieuw ingezaaid wordt. Visscher is bovendien benieuwd of de opgetreden winterschade alsnog tot herinzaai zal leiden. 'Er is afgelopen voorjaar veel gras kapot gevoren. Ik heb me verbaasd dat daarover zo weinig in de pers is verschenen. Door de vorst van dit voorjaar hebben we eindelijk nieuwe cijfers voor wintervastheid gekregen. Die vallen voor sommige rassen niet goed uit: er komen in de rassenlijst 2004 rassen met een onvoldoende voor wintervastheid, weet Visscher.

tica en -veredeling te Melle, onderdeel van het Centrum Landbouwkundig Onderzoek (CLO), dat volledig in handen is van de Vlaamse overheid. Het departement doet veredelingsonderzoek naar nieuwe rassen, maar vermarkt die niet zelf bij veehouders. Daardoor duikt een in Melle ontwikkeld ras als Roy op in mengsels van Cebeco Seeds en Aveve.

Timothee zekerheidsgras

Volgens Van Laecke koestert zijn instituut de veredeling van soorten als beemdlangbloem en timothee. 'Waarom? We hebben met de veredeling van Engels raaigras sterk ingezet op N-efficiëntie of wel op rassen die bij lage stikstofniveaus beter presteren dan andere rassen. De ontwikkeling van die rassen zit in de laatste fase en dat ziet er goed uit. Maar we weten ook dat soorten als timothee en beemdlangbloem zeer goed voldoen bij lage N-giften en we verwachten dat ze daardoor weer meer kansen gaan krijgen.'

Bijmenging van in hoofdzaak timothee is niet specifiek gekoppeld aan een maai- of weidemengsel. Voor beide gebruiksdoeleinden voldoet timothee goed. Op alle in de tabellen genoemde mengsels bestaan daarom goed verkopende varianten, waarin lammerstaart/timothee is opgenomen. Ruud Huijser, commercieel manager Force Limagrain, vindt dat begrijpelijk. 'Timothee is een zekerheidsgras. Het is geen nadelige soort. Timothee is winterhard, het is smakelijk en het geeft meer vroegheid.'

Ook Anton Oostveen van Barenbrug is gecharmeerd van timothee. 'Timothee helpt om zware sneden Engels raai overeind te houden; het is een sterk gras.' In de tabel is een bijzonder maaimengsel van Barenbrug opgenomen. Bar-Structo bevat namelijk 80 procent Bariance, een rietzwenkgras. Volgens productspecialist Oostveen zit de toegevoegde waarde van het rietzwenkgras in het structuurrijke karakter, waardoor het bijdraagt aan de pensprikkeling. Daarnaast is het volgens hem mogelijk om een tien procent hogere opbrengst te realiseren in vergelijking met Engels-raaigrasmengsels.

Maaien en roest

Resistentie tegen kroonroest heeft de afgelopen jaren veel aandacht gekregen. Ook de veredelaars hebben de verbetering van deze eigenschap hoge prioriteit gegeven. De best scorende rassen op dit onderdeel krijgen primair een plaats in de weidemengsels. Opvallend is daarom de aanwezigheid van Cancan — met een relatief lage score van 6,5 — in het Maxima 3-mengsel van Force Limagrain. Ruud Huijser: 'Die 6,5 is ook de reden dat we het aandeel van

Maaimengsels voor tijdelijk grasland

Preciese cijfers heeft hij niet, maar volgens Christiaan Van Laecke van het departement Plantengenetica en -veredeling te Melle is de interesse voor Italiaans raaigras groeiende. 'Italiaans raaigras wordt verbouwd vaak in combinatie met de maisteelt. Na de maïs blijft het veld mooi bedekt tijdens de winter, wat voordelig is met het oog op het milieu. Ook de Nederlandse firma's bieden maaimengsels voor tijdelijk grasland, waarvoor eveneens Italiaans of gekruist raaigras wordt gebruikt. Volgens Jan Visscher van het PV is inzaai van deze mengsels tot een beoogde gebruiksduur van twee jaar aantrekkelijk. Zo gauw de grasmat drie jaar of langer in gebruik blijft adviseert hij te kiezen uit het aanbod van mengsels geschikt voor blijvend grasland. Het aantal hectaren dat ingezaaid wordt als tijdelijk grasland is volgens de graslandspecialist mondjesmaat. 'Dat is een kostenoverweging. Inzaaien kost veel geld.'

Cancan tot 30 procent beperken. Maar vanwege de hoge opbrengst mag zo'n ras niet ontbreken.' De Force Limagrainman stort zich aan alle ophef over kroonroestresistentie. 'Hoge scores voor deze eigenschap worden de hemel ingeprezen. Dat gaat ten koste van productie. Er worden rassen toegelaten met 8 voor roestresistentie en 99 voor drogestofopbrengst. Daar zit geen boer op te wachten. Nee, wij blijven zoeken naar de combinatie.'

Huijser is verder van mening dat roestresistentie voor maaimengsels van even groot belang is als voor weidemengsels. 'We weten dat onze Top Weide Prestatie vooral gezaaid wordt in roestgevoeliger streken. Vandaar dat we in dit maaimengsel rassen hebben opgenomen met een uitstekende roestresistentie.'

Ook Jan Visscher van het PV vindt dat de nadelen van roest bij maaiweides niet onderschat moeten worden. 'Bij weiden merk je direct de schade omdat de koeien het gras niet meer vreten. Bij zomerstalvoeding is dat hetzelfde. Bij inkuilen kan het gras iets meer roest "verdragen", maar de voederwaarde zal lager

Schema's (op internet) vergemakkelijken keuze

Vrijwel iedere graszaadleverancier biedt ze aan: handige stroomschema's aan de hand waarvan men kan zien welk mengsel de beste keuze is. Het schema begint meestal met de vraag naar het gebruiksdoel. Daarbij kan men kiezen uit opties als volledig maaien, overwegend maaien, weiden (intensief of extensief). Vervolgens wordt men — en dat wisselt per firma — nadere specificatiemogelijkheden aangeboden. Zo onderscheidt Force Limagrain bijvoorbeeld voorkeuren voor hoogste opbrengst, hoogste roestresistentie, hoge opname, lage N-bemesting. Ieder van deze opties kent vervolgens weer sub-opties, waarna men bij het meest geschikte mengsel terechtkomt.

Advanta Vanderhave heeft een stroomschema op internet (www.advantaseeds.nl) ontwikkeld. Dat werkt volgens hetzelfde principe. Door steeds verdere precisering van gebruiksdoel en eisen volgt een advies.

zijn en ook van het ingekuilde product is de opname lager.' Volgens Jacob Bom van Cebeco is het dilemma van kroonroest versus productie verleden tijd. 'Dat was een lastige afweging, maar met de huidige rassen en met een aantal nieuwe rassen in aantocht is het niet nodig om opbrengst te laten liggen ten faveure van een hogere resistentie.'

Visscher heeft de eerste door roest aangetaste velden al gezien. Ook de proefvelden op de zandgronden worden steeds vaker getroffen. Het is voor hem de bevestiging dat het toetsen van de scores voor raseigenschappen nooit ondergeschikt mag worden gemaakt aan andere overwegingen. Dat neemt niet weg dat het zinvol is om het gebruiksdoel (maaien en/of weiden) in de afweging te betrekken. Mits men in staat is om via goed graslandmanagement de specifieke maai- of beweidingseigenschappen van een mengsel te gelde te maken.

Bert de Lange

